

مهاجرت و تاثیر قوم مداری و تنوع زبانی در توسعه شهری تاکستان

دریافت مقاله: ۹۳/۸/۲۸ پذیرش نهایی: ۹۵/۱۰/۶

صفحات: ۱۲۹-۱۰۷

اسماعیل نصیری هنده خاله: دانشیار جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه پیام نور، ایران^۱

Email: esmael.nasiri@yahoo.com

علی احمدی: دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری، مدرس گروه معماری، واحد بانه، دانشگاه آزاد

اسلامی، بانه، ایران

Email: ahmadi_2009@live.com

رضا رحمانی: دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

Email: rahmani.r@yahoo.com

چکیده

مهاجرت های بی رویه و روز افزون، پیامدهای بسیاری برای شهرها و سکونتگاه های مقصد به وجود آورده است. اثرات اجتماعی مهاجرت بر شهرها باعث می شود قوم مداری و تنوع زبانی و چگونگی ایجاد هم نوایی در بین ساکنین شهر مدنظر باشد. این موضوع در شهر تاکستان در استان قزوین مورد بررسی و مطالعه قرار گرفته است. برای تبیین مسئله از نظریه های مایکل تودارو، ادوارد سایپر، بنیامین ورف و ویلیام جی. سامنرا استفاده شده است. این تحقیق به روش های کتابخانه ای (اسنادی) و میدانی (به ویژه پرسش نامه و پیمایش) انجام پذیرفته است. ضمن تأیید روایی پرسشنامه توسط اساتید مجرب، پایایی آن نیز با روش آلفای کرونباخ و با ضریب ۸۲،۲ درصد به دست آمده و از نرم افزار SPSS در تحلیل و پردازش آن، با استفاده از روش ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است. نتیجه بدست آمده از تحلیل پرسشنامه های تکمیل شده توسط ۴۰۰ نفر که تعداد آن براساس جدول مورگان و افراد آن به روش تصادفی انتخاب شده اند، حاکی از آن است که بین قوم مداری و تنوع زبانی با توسعه ی شهری رابطه معنی داری وجود دارد.

کلید واژگان: مهاجرت، قوم مداری، تنوع زبانی، توسعه ی شهر، تاکستان

^۱ نویسنده مسئول: کرج- بلوار مؤذن - دانشگاه پیام نور کرج

مقدمه

هدف از کنکاشها در علوم مختلف، گزینش و یافتن راه کارهای بهتر برای زندگی همراه با آسایش انسانها در جوامع شهری و روستایی است. یکی از راه کارهای ارائه شده برای نسل بشر، مهاجرت به سکونتگاه های جدید است. یعنی مستقر شدن در نواحی جدید جمعیتی که امکانات بیشتری در اختیار انسان و همراهان او می نهد و این موضوع بویژه در کشورهای عقب مانده و جهان سوم و کشورهای در حال توسعه بسیار به چشم می خورد.

روستائیان که در طول تاریخ، در این گونه کشورها از جایگاه در خور توجهی برخوردار نبوده و به دلایل مختلف اقلیمی طبیعی - انسانی، اقتصادی، نداشتن مشاغل قابل قبول در هر فرصتی که برایشان پیش می آمده برای بدست آوردن حداقل نیازهای خود دست به مهاجرت زده اند. به عبارتی می توان گفت جابجایی مکان زندگی یا مهاجرت، امروزه به جزء جدایی ناپذیر زندگی بیشتر ساکنان جهان بدل شده است (Seabrook, 2007: 44). از سوی دیگر سکونتگاههای مقصد نیز که از طرف مهاجران برای سکونت انتخاب می شدند، خود مشکلات فراوانی داشتند و در صورت عدم وجود یک برنامه ی هماهنگ و منسجم در پذیرش مهاجرین، با مشکلات زیادی از جمله بی کاری، فقر، حاشیه نشینی، مسایل و مشکلات عاطفی و روانی و بالاخص سیاسی روبرو خواهد گردید (رحیمی، ۱۳۷۷، ۲۴). در واقع غالب شهرهای کشورهای جهان سوم به مثابه روستاهای بزرگی هستند که نام شهر به خود گرفته اند و لذا هیچ وقت آمادگی پذیرایی از میهمانان جدید خود را نداشتند و در اکثر مواقع، مهاجران؛ میهمانان ناخوانده ای بودند که هم خود و هم ساکنان اولیه ی شهرها را دچار زحمت می نمودند.

شهرهای جهان سوم شتابان در حال رشد هستند در اغلب موارد، درصد رشد سالانه جمعیت شهری بالغ بر ۶ درصد و در برخی موارد نیز بیش از ۱۰ درصد است. با احتساب آهنگ رشد ۱۰ درصد، تعداد مطلق ساکنان شهری هر هفت سال دو برابر خواهد شد؛ و با آهنگ ۶ درصد هر ده سال این اتفاق می افتد. مثلاً، در خلال دهه های ۱۹۷۰ - ۱۹۶۰ درصد رشد سالانه جمعیت شهری در مالاوی ۱۰/۱، تانزانیا ۸/۶، نیجریه ۶، مالزی ۵/۹، ونزوئلا ۵/۶ و کلمبیا ۵ بود (نصیری، ۱۳۸۸: ۱۲۸). در سال ۲۰۰۷ برای نخستین بار در تاریخ توسعه شهری بیش از نیمی از جمعیت جهان در شهرها ساکن شدند (Martinez, 2008: 85).

از آنجا که مهاجرت و تحرکات جمعیتی از جمله عوامل تشدید کننده عدم تعادل های ساختاری (تودارو، ۱۳۷۷: ۲۸۴) اعم از اجتماعی، سیاسی، کالبدی، طبیعی، اقتصادی، فرهنگی و روانی در شهرها می باشند. در این پژوهش سعی شده است اثرات اجتماعی ورود مهاجران به شهرها را مورد مطالعه قرار دهیم و شهر تاکستان را برای مطالعه موردی انتخاب کرده و اثرات

اجتماعی مهاجرت در این شهر را بررسی نماییم. ضمن اینکه اغلب تحقیقات انجام شده در خصوص مهاجرت روستاییان به شهرها، بیشتر بر آن است تا تبیین کند چرا روستاییان مهاجرت می کنند و عامل های مؤثر در تصمیم آنان برای مهاجرت چیست (طاهرخانی وزارعی ایبانه، ۱۳۸۵: ۳). مهاجرت بی رویه و برنامه ریزی نشده یک بیماری اجتماعی و عامل بسیاری از نابسامانی های سیاسی، اجتماعی و فرهنگی و ... است. در کشور ایران در طول سال های گذشته مهاجرت، کم و بیش وجود داشته و بعد از انقلاب اسلامی به دلایل متعددی تشدید شده است.

مهاجرت یکی از پدیده های بسیار مهم در دهه های اخیر در کشورهای مختلف و همین طور در کشور ایران می باشد. ورود تعدادی از انسانها به شهرها و سکونتگاههای جدید، باعث پیدایش روابط نو بین ساکنان بومی و مهاجران می گردد. چون انسان ها با چارچوب های مفهومی متفاوت زندگی می کنند حاصل آن، پدیده ها و نواحی متفاوت فرهنگی می باشد (شکوئی، ۱۳۸۵: ۲۱۷).

با مهاجرت نه تنها محل زندگی افراد تغییر می یابد بلکه وضعیت اجتماعی آنها هم دچار دگرگونی می گردد. این دگرگونی را می توان به ۴ مرحله تقسیم کرد:

۱- تغییر در دانستنی های فردی، تغییر در رفتار فردی و رفتارهای اجتماعی

۲- تغییر در تعلق به گروه هایی اجتماعی خاص

۳- تغییر در وضعیت اجتماعی

۴- تغییر در وضعیت اقتصادی (خباز بهشتی، ۱۳۸۱: ۴۵)

در میان شاعران امیل ورهن^۱ شاعر فرانسوی (۱۹۹۶-۱۸۵۵) یکی از ایشان است که در مورد مهاجرت و شهرنشینی اشعاری سروده است (پیتیه، ۱۳۶۹: ۳۱).

لذا این روابط جدید مسائل و مشکلاتی را نیز در سطح شهرها ایجاد می نماید که می توانند مطلوب و باعث توسعه و پیشرفت آن و یا نامطلوب و موجب عقب افتادگی شهر گردد. امروزه در کشورهای مختلف، قواعد شهروندی مشخصی، معین شده اند که بر پایه ی تلفیقی از " اصل خون " و " اصل خاک " شکل گرفته است. اصل دیگری نیز در حال حاضر با اهمیت شایانی در حال رشد است. این اصل، " اصل اقامت " است که مطابق با آن، افراد می توانند استحقاق شهروندی را با اقامت در سرزمین جدید بدست آورند (کاستلز و دیویدسون، ۱۳۸۲: ۲۰).

^۱ - Emile verhaeren

در صورتی که مهاجرت و ناپایداری جمعیت به عنوان محرکی که در جهت انتقال افراد با تیپ های شخصیتی متفاوت از روستا به شهر عمل کرده و تعادل اجتماعی را بر هم زند مسئله ای منفی به شمار آید که در کشورهای کمتر توسعه یافته از جمله ایران این ناهمگونی فرهنگی در بین افراد شهرنشین به خوبی مشاهده می شود این می تواند زمینه ی مناسبی برای پژوهش باشد. در مورد اثرات اجتماعی قوم مداری و تنوع زبانی و هم نوایی بر توسعه شهر مطالعات زیادی انجام پذیرفته و یا نگارنده با توجه به کاوش های انجام شده به آن ها دست نیافته است. لذا بیشتر تحقیقات انجام شده در مورد علل مهاجرت بوده و غالباً مسائل اقتصادی آن بیشتر مورد توجه قرار گرفته اند تا مسایل اجتماعی.

در گزارش تحقیقی دانشگاه شیراز تحت عنوان «بررسی انگیزه ها و پیامد های مهاجرت روستائیان به شهرها در استان فارس»، تنگناهای اقتصادی و بیکاری، دلیل مهاجرت بر شمرده شده است. در گزارش «الگوی فضایی مهاجرت در بخش رودبار الموت شهرستان قزوین با تأکید بر توسعه پایدار»، دلایلی اعم از میل به احترام، کسب ارزشهای اجتماعی، میل به رشد و توسعه در ابعاد اجتماعی، اقتصادی، مهمترین انگیزه های مهاجرت بیان شده است. کازرونی در بررسی مهاجرت داخلی در ایران نیز جستجوی کار را با بیش از ۲۰ درصد یکی از عوامل مهم مهاجرت قلمداد می نماید (تک فلاح و همکاران، ۱۳۷۸: ۱۱).

فتحی در «واکاوی دلایل مهاجرت روستائیان به شهرها در کهگیلویه و بویر احمد» می گوید: «در حال حاضر مهاجرت به عنوان یکی از مهم ترین مسائل اجتماعی و به عنوان یک معضل اجتماعی، سیاسی و اقتصادی در استان مطرح است و این روزها جمعیت روستاهای کهگیلویه و بویراحمد به سمت شهرها سرازیر می شوند و مهمترین مشکلی که مهاجرت ایجاد می کند راکد شدن چرخه ی تولید در روستاها است. درفش که چهار سال است ساکن یاسوج شده با بیان این که پیش از این در روستای خود به شغل دامداری مشغول بوده، گفت: چون این شغل در روستا درآمد مکفی برای خود و شش نفر عائله نداشت و این که دو فرزند دارای مدرک کارشناسی دارم و بیکار هستند مجبور شدم از یکی از روستاهای محروم کهگیلویه به شهر یاسوج مهاجرت کنم و هم اکنون خود و فرزندانم یک کارگاه صافکاری ماشین و جوشکاری درب و پنجره، راه اندازی کرده ام و امرار معاش می کنیم.

آذریپوند هم که تا سال پیش در روستاهای شهرستان کهگیلویه زندگی می کرد و به شغل زنبورداری مشغول بود به دلیل استخدام فرزندش در یک سازمان دولتی به شهر دهدشت مهاجرت کرده و این شغل را رها نمود. (همان، ۱). که این تغییر شغل باعث تغییر در روابط گروه خانواده و گروه جامعه می گردد.

آرتور لوئیس^۱، فی^۲ و رانیس^۳ نیز با دید اقتصادی بر مهاجرت نگریسته و در الگوی لوئیس، فی و رانیس اقتصاد توسعه نیافته دو بخش دارد: ۱- بخش کشاورزی یا بخش معیشتی، که مشخصه ی آن نیروی کار اضافی است و ۲- بخش صنعتی که نیروی کار از بخش معیشتی (کشاورزی) به تدریج به آن انتقال می یابد (پاپلی یزدی و رجبی سناجردی، ۱۳۸۲: ۲۲۴).

هریک^۴ در سال ۱۹۶۵ نظریه مطلوبیت مهاجرت داخلی را مطرح کرد. که این نظریه در زمان هویدا در ایران اعمال شد. یعنی برای ایجاد تعادل بین شهر و روستا و داشتن کارگر ارزان در شهرها و جلوگیری از تراکم آدم زیادی در روستاها، مهاجرت روستائیان به شهرها تشویق می شده است (همان، ۱۳۸۲: ۲۲۷).

ویلسون و پورتز (۱۹۸۰) مهاجرت کوبایی ها را به میامی مورد پژوهش قرار داده اند و به این نتیجه رسیده اند که بسیار زیادی از آن ها برای هم نژادهای خود کار می کنند. آن ها این موضوع را "جزایر نژادی و قومی" نامیدند (شورت، ۱۳۹۰: ۱۰۸).

حسامیان نیز علت مهاجرت جمعیت را کاهش امکانات اشتغال در یک منطقه و افزایش آن در منطقه ای دیگر می داند که خود محصول تغییر و تحول سازمان یابی تولید در آن منطقه است (حسامیان، ۱۳۶۳: ۱۴).

با توجه به موارد بالا هدف این تحقیق اثرات اجتماعی آن بر فضای شهر مورد بررسی قرار می گیرد یعنی به دنبال این موضوع هستیم که "قوم مداری" و "تفاوت در زبان ساکنان مردم شهر" چه تأثیری بر توسعه ی آن دارد. در این تحقیق مهاجرت از نوع داخلی و از روستا و یا از شهر های کوچک به شهر تاکستان مورد نظرمی باشد. روستایی که با عباراتی چون «نداشتن آینده» و «نبود فرصت» که در نظرات کوچندگان روستایی مشهود است (طاهرخانی و زارعی ابیانه، ۱۳۸۵: ۴) وارد شهر شده و در پی آینده و فرصت می باشد.

لذا با تأکید بر اهمیت موضوع به نظر می رسد بین وجود "تنوع زبانی" و "قوم مداری" در شهر و عدم ایجاد همنوایی بین گروههای اجتماعی مختلف آن و "عدم توسعه ی پایدار و مناسب شهر" رابطه ی معنی داری وجود دارد، لذا باید راهکارهای مناسبی برای کاهش اثرات آن یافته شود.

1 - Arthur Lewis

2 - Fie

3 - Ranis

4 - Herrick

مفاهیم، دیدگاه ها و مبانی نظری

مفاهیم

اجتماع گرایی از مؤلفه هایی است که وجود و گرایش آن در جامعه منجر به روحیه همکاری و تعامل شده و در مجموع یکی از شاخص ها و معیارهای مثبت و پیش برنده ی توسعه محسوب می شود (مهندسان مشاور آمایش و توسعه البرز، ۱۳۸۶: ۱۰۶). تا چند دهه قبل اکثر پژوهشهای انجام شده درباره فرآیند توسعه، تکیه و تأکید بر هویت‌های قومی را خاص جوامع عقب مانده دانسته، بر این باور بودند، جوامعی که به لحاظ ساخت اقتصادی و اجتماعی در مراحل عقب مانده تری هستند در این باره با مشکلات بیشتری مواجه اند (مقصودی، ۱۳۷۷: ۱۱۵).

راونشتاین^۱ در طرح قوانین مهاجرت معتقد است که مهاجر از منطقه ای که در آن فرصت های کمتری وجود دارد به مناطقی می رود که فرصت های زیادی در دسترس باشد (پاپلی یزدی و رجیبی سناجردی، ۱۳۸۲: ۲۲۳). ادوارد ساپیر^۲ و بنیامین ورف^۳ زبان را شکل دهنده ی واقعیت می دانند و هر زبان را دارای نمادهای مشخص و متمایز دانسته که عنصر اصلی واقعیت از درون آن متجلی می شود (عضدانلو، ۱۳۸۸: ۴۴۲). ویلیام جی سامنر^۴ در نظریه قوم مداری معتقد است که گروهی که فرد عضو آن است مهم تر از همه چیز به شمار می آید (Samner, 1907: 13). و با وجود نیاز به هم‌نوایی یعنی تلاش برای حفظ و نگه داری معیارها و ارزش های یک گروه اجتماعی بین ساکنان یک شهر باید گروه های مختلف، هماهنگی و هم‌نوایی بزرگتری را بین سایر گروه های ساکن در شهر ایجاد نمایند (Cooley, 1902, Merton, 1957). اورت اس لی با نقد نظریه راونشتاین نظریه جدیدی در این زمینه ارائه داد. وی برای نخستین بار مهاجرت را در چارچوب کشش - رانش فردی تحلیل کرد که بر جذب و دفع مهاجر در مکان و یا به تعبیری عرضه و تقاضا در مهاجرت توجه داشت. وی به این نتیجه تأکید کرد که با افزایش تنوع مهاجرت نیز افزایش می یابد. او در مجموع یک دسته بندی از عوامل مهاجرت ارائه کرد که تا حد زیادی ساز و کارهای معمول را نادیده گرفته بود (Hagen - Zanker, 2008:9). در واقع مهاجرت به مثابه یک فرآیند می تواند ناشی از تنگناهایی باشد که قسمتی از آن به ویژگی های وضعیت محلی و قسمتی دیگر با فرصتهای گوناگون موجود در مراکز شهری بستگی داشته باشد (سجادی و دیگران، ۱۳۹۰: ۷۷). خانوار و یا افراد روستایی به تبعیت از وابستگی اقتصادی و سیاسی به شهر و نیز آگاهی از

1- Ravenstein

2 - Sapir, Edward

3 - Whorf, B.L

4 - Sumner, W.G

فرصتهای شغلی اجتماعی موجود در شهرها، در شرایط مختلف به شهر مهاجرت می کنند. مهاجران برای برخورداری و استفاده بیشتر از تسهیلات رفاهی- معیشتی به مراکز شهری مهاجرت کرده و عموماً با دستیابی به رفاه اجتماعی نسبی برای همیشه در این سکونتگاهها ماندگار می شوند(ایراندوست و دیگران، ۱۳۹۲: ۱۰۷). پس در پی گسترش ارتباطات روستا- شهری و افزایش تماس میان ساکنان این دو کانون سکونتگاهی، روستاییان با نیازهای جدید اقتصادی و فرهنگی روبرو می شوند که این نیازهای اجتماعی اقتصادی در اغلب موارد در محیطهای روستایی برآورده نمی گردد، از این رو با وجود نابرابری میان جوامع روستایی و شهری و سکونتگاهها، مهاجرت میان سکونتگاهها همواره ادامه خواهد داشت (UN-HABITAT, 2011: 112). از نظر تودارو گام مهم در شناسایی پدیده مهاجرت، شناسایی اقتصاد و سیاست اجتماعی می باشد که بر درآمد در روستا و شهر اثر می گذارد که این خود از عوامل مهاجرت به شمار می آید. سیاستهای اقتصادی چه مستقیم و چه غیر مستقیم بر جریان مهاجرت اثر گذارند. که از آن جمله می توان به مالیات، توسعه صادرات، واردات مواد اولیه، سیاستهای تجاری و نرخ مبادله، برنامه های سرمایه گذاری عمومی، ارتباط با سرمایه گذاران خارجی، ساختار، محتوا و جهت گیری نظام آموزشی، عملکرد بازار کار و انتقال بین المللی داده و موقعیت صنایع جدید اشاره نمود (Todaro, 1997: 27).

سازندگان شهرهای مختلف در واقع ساکنان آن می باشند و یکی از معیارهای فعالیت گروهی شهروندان در راستای ایجاد محیطی شاداب برای زندگی، ایجاد هم نوایی است. هم نوایی رفتارها یا نمودهایی است که پیرو نگهدارنده ی معیارهای یک گروه اجتماعی است. تعریف دیگری که برای این مفهوم می توان گفت عبارت است از؛ قبول و پذیرش اهداف فرهنگی و پیگرد و تعقیب این اهداف از طریق ابزارهای مشروع. این مفهوم اشاره بر رضایت و تن دادن به مقررات یا هنجارهای اجتماعی دارد و به اعضای گروه اجتماعی چنین تجویز می کند که خود را با هنجارها و آداب و رسوم دیگران وفق دهند (عضدانلو، ۱۳۸۸: ۶۷۸). یعنی باید راه کارهای هم نوایی ساکنان در یک شهر شناخته و متبلور گردد. ابتدا باید مسائل جدایی افکن بین گروه ها شناخته شود که دو مورد «قوم مداری» و «تنوع زبانی» مورد تاکید است. قوم مداری به معنی گرایش به برتر شمردن فرهنگ یا گروه خود نسبت به فرهنگ یا گروه دیگران به کار رود. با چنین گرایشی، فرد نسبت به فرهنگ دیگران برحسب معیارهای فرهنگی خود قضاوت می کند و فرهنگ متفاوت دیگران را فرهنگ پست تر یا عقب افتاده تر به شمار می آورد. به عبارت دیگر، قوم مداری تمایل به ارزیابی فرهنگ دیگران برحسب فرهنگ خودی و در نتیجه خوار شمردن فرهنگ دیگران [می باشد]. قوم مداری باز تابنده ی عدم توانایی افراد در بها دادن به

دیدگاه‌ها و جهان بینی‌های متفاوت دیگران است. این مفهوم را اولین بار ویلیام جی. سامنر در کتاب "عقاید عامه" به کار برد. از درون چنین دیدگاهی، گروهی که فرد عضو آن است مرکز و مهم تر از همه چیز به شمار می‌آید. (Sumner, 1907.13). به بیان دیگر قومیت فرد بر ویژگی‌های بی شماری مانند ویژگی‌های تاریخی، خانوادگی، محل تولد، اجداد، غذا، ترجیحات، جامعه پذیری، محل اقامت، پندارهای شخصی، احساس تمایز نسبت به دیگران، خصوصیت فیزیکی، سنت‌های مشترک و کردارهای فرهنگی استوار است (Waters, 1991, 57-76). و در واقع فرهنگ عامل کلیدی در مورفولوژی چشم انداز است (شکوئی، ۱۳۷۸: ۱۷۷).

قوم مداری اثرات خود را در سطوح متفاوتی به جای می‌گذارد. بی ضررترین و صلح آمیزترین اثر قوم مداری این است که فرهنگ و شیوه‌ی زندگی دیگران را فرهنگ و شیوه‌ی ای ویژه تعریف کنیم که با فرهنگ و شیوه‌ی زندگی ما تفاوت دارد. به عبارت ساده‌تر، بدون آن که مجبور باشیم خود را با فرهنگ و شیوه‌ی زندگی دیگران وفق دهیم، سعی کنیم آنها را، در شرایط ویژه‌ی خودشان، درک کنیم. مثلاً کسانی که در رژیم غذایی شان گوشت سگ نیست نباید کره‌ای‌ها را که گوشت سگ می‌خورند مسخره کنند، بلکه باید فرهنگ آنها را به مثابه یک فرهنگ متفاوت درک و تلاش کنند تا از طریق عناصر فرهنگی مشترک با آنها ارتباط برقرار کنند. شدیدترین، خشونت بارترین و مخرب ترین نتیجه‌ی قوم مداری، خود را به صورت نژاد کشی فرهنگی متجلی می‌کند.

تا زمان تسلط پارادایم "نوسازی" بر علوم اجتماعی، وجه غالب نظریه پردازیها درباره هویت قومی با بهره‌گیری از مفاهیمی از سنت وبری بدین شیوه سازماندهی می‌شد که فرآیند تغییر اجتماعی از سنتی به مدرن، از ساده به پیچیده و از «خاص گرایی» به «عام گرایی» بوده است. در این چارچوب، موضوعات قومی، موضوعی متعلق به «خاص گرایی» یا «ماقبل مدرن» است که فرآیند نوسازی در حال کنارگذاشتن آنست. بنابراین اگر آنها سر برآیند، به آنها به مثابه «مانع تغییر» یا «نتیجه نوسازی ناقص» نگریسته می‌شود؛ و به همین خاطر اهمیت شان نزد نظریه پردازان اصولاً ناچیز است (استاوتین، ۱۳۷۶: ۹).

اما تنوع زبانی نیز از مواردی است که می‌تواند موجب عدم انسجام اجتماعی شود و توسط جامعه شناسان مورد توجه ویژه قرار گرفته است - یکی از پرسش‌های کلیدی برای جامعه شناسان این است که آیا زبان، شکل دهنده‌ی واقعیت است؟ مثلاً آیا چینی‌ها (به دلیل کاربرد نمادهای زبان چینی)، نسبت به سوئدی‌ها (به دلیل کاربرد نمادهای زبان سوئدی) و انگلیسیان (به دلیل کاربرد نمادهای زبان انگلیسی) جهانی متفاوت را تجربه می‌کنند؟ پاسخ اکثر جامعه شناسان به این پرسش مثبت است، زیرا هر زبان دارای نمادهای مشخص و متمایز

است که عنصر اصلی واقعیت از درون آن تجلی می‌شود. به نظر دو تن از مردم‌شناسان متخصص در زبان‌شناسی، ادوارد ساپیر (Sapir, 1929:207-14) و بنیامین ورف (whorf, 1940)، هر زبان دارای کلمات یا اصطلاحاتی است که نمی‌توان مترادف دقیق آن را در زبان‌های دیگر یافت. علاوه بر این، همه‌ی زبان‌ها نمادها را با احساسات مشخص و متمایزی ترکیب می‌کنند، از این رو، مردم چندزبانه می‌توانند ایده‌های مشخص، و اغلب احساساتی، را فقط به یک زبان بیان کنند و از بیان آن به زبان‌های دیگر عاجزند؛ زیرا آن احساس ویژه تنها متعلق به آن زبان مشخص است.

آنچه امروزه، در نزد جامعه‌شناسان، تحت نام فرضیه‌ی ساپیر- ورف معروف است به این معناست که «مردم جهان را از طریق آیین‌های فرهنگی زبان، درک می‌کنند» در نزد ساپیر، با کاربرد سیستم‌های نمادین متفاوت، یک فیلیپینی، یک ترک و یک برزیلی جهان‌هایی متفاوت (نه یک جهان با برچسب‌های مختلف) را درک و تجربه می‌کنند (Sapir, 1949:162). از سویی در نظریه شهروندی ارسطو، این چنین آمده است که؛ شهروندان گروهی هستند که برای ایجاد نظم و وضع قوانین برای حصول خیر مشترک باید با یکدیگر متحد شوند ولی از جانب دیگر او معتقد به «اصل ژنتیک» نیز بود بدین معنی که تنها آنهایی می‌توانند شهروند به حساب آیند که موفق به برقراری روابط خویشاوندی با اشخاص دیگر که در گذشته از این حقوق شهروندی بهره‌مند بودند، شده باشند (کاستلز و دیویدسون، ۱۳۸۲: ۲).

نظریات پیرامون توسعه و هویت‌های قومی

در رابطه با قوم‌مداری و یا هویت‌های قومی نظریات متعددی وجود دارد که به چهار دسته تقسیم می‌شوند این نظریات عبارتند از ۱- نظریات سنتی در باره توسعه و هویت قومی که در این نظریه براین عقیده هستند که فرآیند نوسازی مدرنیزاسیون باعث می‌شود تفاوتها و اختلافات قومی رنگ ببازد. در واقع افزایش آگاهی‌های اجتماعی و مدرن شدن جامعه می‌تواند نقشی بسزا در کم‌اهمیت شدن تفاوت‌های قومی شود (سیدامامی، ۱۳۷۶: ۲۵۲). ۲- نظریات جدید درباره توسعه و هویت قومی که این دسته بر این باورند که فرآیند مدرنیزاسیون موجب افزایش آگاهی‌های گروه‌های قومی دانسته‌اند، عاملی که بدان وسیله در مقابل هویت ملی و جهانی به مقاومت دست یازیده‌اند (مقصودی، ۱۳۷۷: ۱۱۶). ۳- نظریه پردازیهایی مرحله گذار که این دسته از نظریه پردازیهی معتقدند دوران گذار یک جامعه سنتی به جامعه مدرن از بحران‌زاترین دورانها برای رهبری آن جامعه به شمار می‌رود. جوامع در حال گذار، با اقتصاد مختلط و در حال توسعه، با دگرگونی ارزشها و با دورنماهای متفاوت و نیز با تنشها و بحرانهای

بیشتری دست به گریبانند و باید گفت توانایی این دولتها در مهار بحران در معرض نوسانات فراوان قرار داشته و به «اما» و «اگرهای» بسیاری وابسته اند (مقصودی، ۱۳۷۶: ۷۹). سرشت در حال دگرگونی و تحول پذیر جوامع در حال گذار فضا و شرایط مساعدتری را برای بروز بحرانهای گوناگون مهیا می سازد (سریع القلم، ۱۳۷۵: ۶) فرآیند صنعتی شدن در این کشورها، سیل وسیعی از مهاجران را روانه شهرهای بزرگ و به ویژه بخشهای حاشیه ای آن کرده است. روند مهاجرت فزاینده، مشاهده و لمس شکافهای اقتصادی، طبقاتی و اجتماعی و به همراه عدم کارآیی مناسب نظام اطلاع رسانی و مدیریتی، شرایطی را مهیا می کند که هر ناظر بی طرفی را نسبت به آینده و بقای نظامهای سیاسی این جوامع دچار شک و تردید می سازد (مقصودی، ۱۳۷۶: ۸۲). در حوزه فرهنگی، ناتوانی در جذب و ادغام هویتهای قومی در فرهنگ و ارزشهای حاکم، افزایش آگاهیهای قومی و برقراری روابط فرامرزی میان اقوام هم ریشه و تبار، به ویژه در سطح نخبگان گروههای قومی و حمایت بشر دوستانه و مداخله جهت دار منطقه ای و بین المللی در امر حقوق اقلیتهای قومی و نیز نبود بستری مناسب برای همسازی و همنوایی فرهنگی محملی برای تنشهای قوم گرایانه در این جوامع است. ۴- نظریه پردازیهایی دوران فرانوگرایی، ساده سازی گرایش و جهت بحرانهای قومی در جوامع فرانوگرا به دو صورت امکان پذیر است:

اول؛ در حرکت شتابنده جوامع از سنتی به صنعتی و سپس به فرامدرن تحركات قومی نیزسیر شتابنده رو به صعود دارند.

دوم؛ در حرکت جوامع سنتی به فراصنعتی، مقطع توسعه صنعتی و مدرنیسم منزلگاه افول کشمکشهای قومی است که پس از گذراندن این مرحله، مجددا شاهد رشد شتابان هویت خواهیهای قومی خواهیم بود (مقصودی، ۱۳۷۷: ۱۲۲).

داده ها و روش کار

محدوده و قلمرو پژوهش

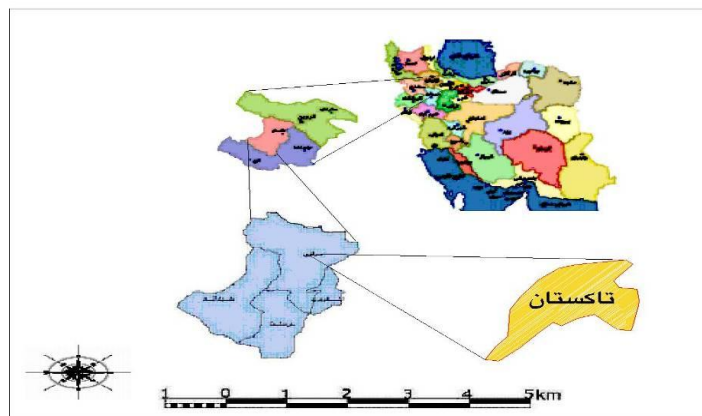
شهر تاکستان برای انجام مطالعه ی موردی ، انتخاب شده است این شهر در شمال غربی فلات مرکزی ایران، در استان قزوین و در فاصله ۳۵ کیلومتری از مرکز آن واقع شده است. تاکستان با ۱۱۴۵ هکتار مساحت در کوهپایه های جنوبی کوههای شمالی کشور (البرز) و مشرف بر دشت قزوین استقرار یافته است . براساس آمارگیری سال ۱۳۸۵ معادل ۷۴۲۷۵ نفر و براساس نتایج آمارگیری سال ۱۳۹۰ برابر ۷۷۶۰۹ نفر جمعیت داشته است . در سال ۱۳۳۷

تبدیل به شهر و در تاریخ ۱۳۵۹/۳/۵ به مرکز شهرستان تاکستان تبدیل شده است. نام قدیمی و محلی آن «سیادن» است.

آثار باستانی بدست آمده در هسته ی اولیه شهر و گذر جاده ابریشم و وجود سنگ آبسیدین و کتیبه ی پثوتین گرایا هر یک دلیل بر قدمت چند هزار ساله آن می باشد.

این شهر دارای ویژگی های منحصر بفرد فراوانی است که به ذکر چند مورد اکتفا می گردد اول این که بزرگ ترین شهرتات نشین وتات زبان ایران و جهان است ؛ یعنی مردم بومی شهر زبان ویژه ای به نام تاتی دارند. عده ای آن را مادی نامیده و آن را بازمانده از "ماد"ها می دانند. دوم این که در این شهر دو فامیل بزرگ سکونت دارند که شاید در دنیا بی نظیر باشد خانواده های رحمانی و طاهرخانی که هریک در حدود ۲۵ هزار نفر از جمعیت شهر را به خود اختصاص داده اند و دیگر این که تاکستان بزرگ ترین تولید کننده انگور در کشور می باشد(رحمانی، ۱۳۹۰: ۷۹).

عواملی چون قوم‌مداری، زبان تاتی و در پی آن آداب و رسوم ویژه ی این مردم و استقرار مهاجران با زبان های ترکی، کردی، فارسی، گیلکی، لری و لکی و .... منظر فرهنگی خاصی در این شهر ایجاد نموده است.

شکل (۱). موقعیت شهر تاکستان در شهرستان، استان قزوین و کشور

روش تحقیق

در این پژوهش از روش پیمایش استفاده شده است. گردآوری اطلاعات به دو روش کتابخانه ای و میدانی است. روش میدانی بیشتر به شکل پرسش نامه، انجام پذیرفت. ضمن این که، با افراد مختلفی مصاحبه نیز صورت گرفته است. ولی نتیجه گیری بر پایه پرسش نامه ها می باشد. با توجه به حجم زیاد جامعه مورد مطالعه از جدول تعیین اندازه نمونه مورگان(جدول

(۱) جهت برآورد حجم نمونه استفاده شد و ۴۰۰ نفر به عنوان جامعه نمونه به صورت تصادفی مورد انتخاب قرار گرفتند (بولا، ۱۳۷۵: ۲۲۱). به روش نمونه گیری تصادفی تکمیل، و از روش همبستگی پیرسون در نرم افزار SPSS نیز برای پردازش و تحلیل داده ها و سنجش میزان و شدت رابطه میان متغیرهای تحقیق استفاده شده است. ضریب همبستگی پیرسون علاوه بر سنجش رابطه میان متغیرهایی مانند توسعه و قوم مداری و تنوع زبانی شدت و میزان رابطه میان آنها را نیز محاسبه می کند. در این روش هرچه مقدار به همبستگی به عدد (۱) نزدیکتر باشد نشاندهنده میزان همبستگی قویتر و یا رابطه مثبت میان آنهاست. به عبارتی با افزایش میزان یک متغیر متغیر نیز در همان جهت افزایش می یابد. بنابراین همبستگی مثبت میان آنها وجود خواهد داشت. پایایی پرسش نامه نیز با روش آلفای کرونباخ و با ضریب ۸۲/۲ درصد مورد تایید قرار گرفته است. در جدول مورگان بر اساس میزان جمعیت شهر تاکستان حجم نمونه برای ۷۵۰۰۰ نفر ۳۸۲ نفر می باشد. لذا چون میزان جمعیت تاکستان بیشتر از ۷۵۰۰۰ نفر و ۷۷۰۰۰ نفر می باشد اندکی حجم نمونه را افزایش داده تا احتمال خطای پیش آمده را کاهش دهیم.

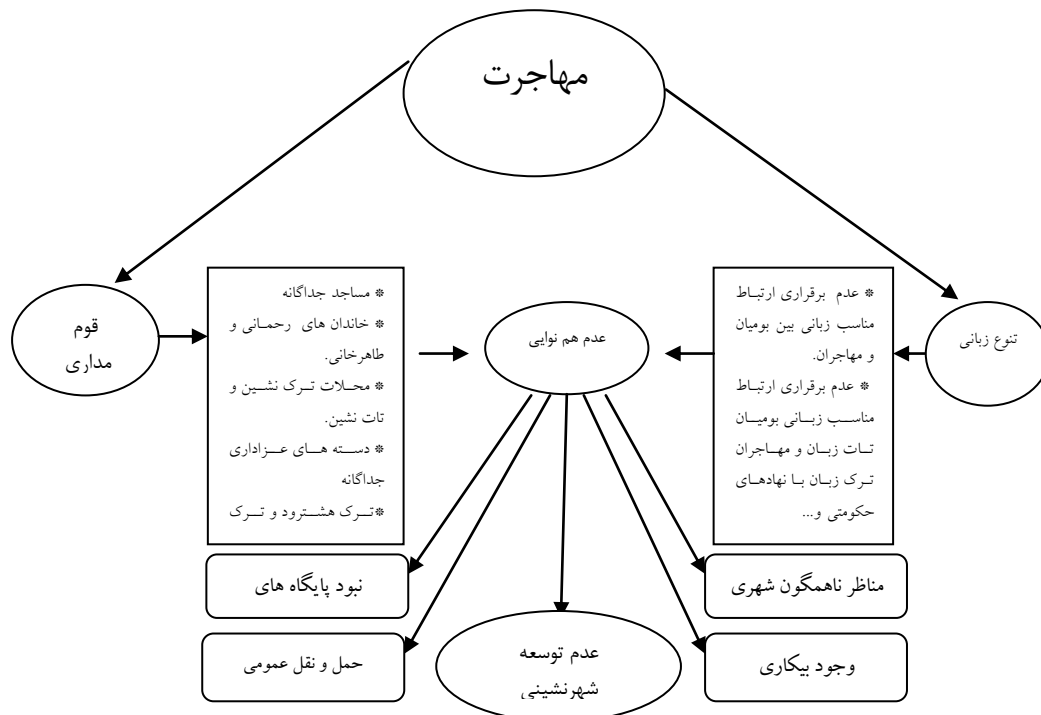
جدول (۱). جدول مورگان جهت تعیین حجم نمونه مورد نیاز

S	N	S	N	S	N	S	N	S	N
۳۳۸	۲۸۰۰	۲۶۰	۸۰۰	۱۶۲	۲۸۰	۸۰	۱۰۰	۱۰	۱۰
۳۴۱	۳۰۰۰	۲۶۵	۸۵۰	۱۶۵	۲۹۰	۸۶	۱۱۰	۱۴	۱۵
۳۴۶	۳۵۰۰	۲۶۹	۹۰۰	۱۶۹	۳۰۰	۹۲	۱۲۰	۱۹	۲۰
۳۵۱	۴۰۰۰	۲۷۴	۹۵۰	۱۷۵	۳۲۰	۹۷	۱۳۰	۲۴	۲۵
۳۵۱	۴۵۰۰	۲۷۸	۱۰۰۰	۱۸۱	۳۴۰	۱۰۳	۱۴۰	۲۸	۳۰
۳۵۷	۵۰۰۰	۲۸۵	۱۱۰۰	۱۸۶	۳۶۰	۱۰۸	۱۵۰	۳۲	۳۵
۳۶۱	۶۰۰۰	۲۹۱	۱۲۰۰	۱۹۱	۳۸۰	۱۱۳	۱۶۰	۳۶	۴۰
۳۶۴	۷۰۰۰	۲۹۷	۱۳۰۰	۱۹۶	۴۰۰	۱۱۸	۱۸۰	۴۰	۴۵
۳۶۷	۸۰۰۰	۳۰۲	۱۴۰۰	۲۰۱	۴۲۰	۱۲۳	۱۹۰	۴۰	۵۰
۳۶۸	۹۰۰۰	۳۰۶	۱۵۰۰	۲۰۵	۴۴۰	۱۲۷	۲۰۰	۴۸	۵۵
۳۷۳	۱۰۰۰۰	۳۱۰	۱۶۰۰	۲۱۰	۴۶۰	۱۳۲	۲۱۰	۵۲	۶۰
۳۷۵	۱۵۰۰۰	۳۱۳	۱۷۰۰	۲۱۴	۴۸۰	۱۳۶	۲۲۰	۵۶	۶۵
۳۷۷	۲۰۰۰۰	۳۱۷	۱۸۰۰	۲۱۷	۵۰۰	۱۴۰	۲۳۰	۵۹	۷۰
۳۷۹	۳۰۰۰۰	۳۲۰	۱۹۰۰	۲۲۵	۵۵۰	۱۴۴	۲۴۰	۶۳	۷۵
۳۸۰	۴۰۰۰۰	۳۲۲	۲۰۰۰	۲۳۴	۶۰۰	۱۴۸	۲۵۰	۶۶	۸۰
۳۸۱	۵۰۰۰۰	۳۲۷	۲۲۰۰	۲۴۲	۶۵۰	۱۵۲	۲۶۰	۷۰	۸۵
۳۸۲	۷۵۰۰۰	۳۳۱	۲۴۰۰	۲۴۸	۷۰۰	۱۵۵	۲۷۰	۷۳	۹۰
۳۸۴	۱۰۰۰۰۰	۳۳۵	۲۶۰۰	۲۵۶	۷۵۰	۱۵۹	۲۷۰	۷۶	۹۵

متغیرها و شاخص‌ها

در این تحقیق "مهاجرت" متغیر مستقل است و شاخص‌های آن عبارتند از: مهاجرت از روستا به شهر، از شهرهای کوچک به شهر بزرگ، مهاجرت فصلی و مهاجرت کارگران افغانی به شهر تاکستان. تنوع زبانی، قوم مداری و توسعه‌ی شهر نیز متغیر وابسته می‌باشند. البته هر کدام از موارد مذکور نیز زیر شاخص‌هایی داشته که مورد بررسی و مطالعه قرار گرفته‌اند. از آن جمله؛ برای تنوع زبانی؛

* عدم برقراری ارتباط مناسب زبانی بین بومیان و مهاجران * عدم برقراری ارتباط مناسب زبانی بومیان تات زبان و مهاجران ترک زبان با نهادهای حکومتی و... و همین‌طور متغیر وابسته قوم مداری می‌توان به موارد؛ * مساجد جداگانه. * محلات ترک نشین و تات نشین. * دسته‌های عزاداری جداگانه. * ترک هشترود و ترک زنجان و ... اشاره نمود و زیر شاخص‌های عدم توسعه نیز شامل مناظر ناهمگون شهری، بیکاری، فقدان پایگاه‌های گردشگری و حمل و نقل عمومی نامناسب می‌باشد. که در نمودار زیر به تفکیک آورده شده است.

شکل (۲). مدل مفهومی تحقیق

تحلیل رابطه ی بین متغیرها

رابطه میان مهاجرت و قوم مداری

مهاجرت از جمله پدیده هایی است که تأثیرات گسترده ای را بر شهرها و مناطق مهاجرپذیر می گذارد. ویژگی در حال گذر بودن جامعه و یا کشورهایی مانند ایران و یا مناطق مختلف درون ایران باعث شدت و اوج گیری جریانهای مهاجرتی به سوی نواحی و شهرهای در حال صنعتی شدن با فرصتهای کاری بیشتر شده است. این امر باعث ایجاد تنوعات قومی و زبانی در درون اینگونه نواحی و شهرهای مهاجرپذیر شده که در نهایت می توان اثرات مختلفی را بر توسعه و یا عدم توسعه داشته باشند. در این بین شهر تاکستان با جذب مهاجران مختلف به شهری چندفرهنگی با ساختار موزاییکی قومی و زبانی تبدیل شده است. از طرفی روند مدرنیزاسیون نیز در تقویت احساسات قومی و زبانی درون نواحی و شهرها نزد مردم مؤثر بوده و همین امر نیز می تواند نقشی منفی در روند توسعه داشته باشد. برای سنجش این پرسش نیز از طریق پرسشنامه و سنجش نظرات شهروندان سعی شده تا رابطه میان مهاجرت و قوم مداری و تنوع زبانی در تاکستان بررسی شود. در این زمینه جدول شماره ۲ و ۳ نشاندهنده وجود رابطه ای نسبتاً قوی میان روند مهاجرتها به سوی تاکستان و افزایش قوم مداری و تنوع زبانی در این شهر می باشد. در جدول ۳ و شماره ۵ مشاهده می شود که رابطه مهاجرت با تنوع زبانی و قوم مداری رابطه ای مثبت و نسبتاً قوی می باشد به این معنی که مهاجرت باعث تشدید هر یک از این دو متغیر خواهد شد. به عبارتی افزایش مهاجرت افزایش تنوع زبانی و قوم مداری را افزایش خواهد داد. همانطور که مشاهده می شود همبستگی میان مهاجرت و قوم مداری ۰/۷۴۳ و رابطه ای قوی می باشد. و رابطه میان مهاجرت و تنوع زبانی نیز مثبت و میزان همبستگی میان آنها برابر ۰/۷۸۷ می باشد.

جدول (۲). شاخص های مرکزی و پراکندگی متغیرها

شاخص	مهاجرت	تنوع زبانی
قوم مداری	ضریب همبستگی پیرسون	۰/۷۸۷
	سطح معناداری	۰/۰۰۰
	فراوانی	۴۰۰
عدم توسعه	ضریب همبستگی پیرسون	۰/۷۸۷
	سطح معناداری	۰/۰۰۰
	فراوانی	۴۰۰

جدول (۳). همبستگی مهاجرت و قوم مداری

شخص	مهاجرت	قوم مداری
فراوانی	۴۰۰	۴۰۰
مقادیر از دست رفته	۱	۱
میانگین	۲۰/۰۸۲۳	۲۱/۶۷۵
میانه	۲۳/۰۰۰۰	۲۳/۰۰۰۰
نما	۲۵/۰۰	۲۵/۰۰
انحراف استاندارد	۴/۳۴۵۱	۴/۴۳۲۱
واریانس	۱۸/۲۳۱	۱۸/۴۵۳۱

مأخذ: محاسبات نگارندگان

جدول (۴). شاخص های مرکزی و پراکندگی متغیرها

شخص	مهاجرت	قوم مداری
قوم مداری	۱	۰/۷۴۳
	-	۰/۰۰۰
	۴۰۰	۴۰۰
عدم توسعه	۰/۷۴۳	۱
	۰/۰۰۰	-
	۴۰۰	۴۰۰

مأخذ: محاسبات نگارندگان

جدول (۵). همبستگی مهاجرت و تنوع زبانی

شخص	مهاجرت	تنوع زبانی
فراوانی	۴۰۰	۴۰۰
مقادیر از دست رفته	۱	۱
میانگین	۲۱/۸۴۳۱	۲۰/۶۵۴
میانه	۲۳/۰۰۰۰	۲۳/۰۰۰۰
نما	۲۵/۰۰	۲۵/۰۰
انحراف استاندارد	۴/۴۵۳۱	۴/۲۳۵۱
واریانس	۱۸/۵۶۴۱	۱۸/۳۴۲۱

مأخذ: محاسبات نگارندگان

رابطه بین قوم مداری و عدم توسعه

همانطور که در توضیح نظریات گذار گفته شد فرآیند صنعتی شدن مناطق و کشورهای مختلف، باعث جذب مهاجرین در شهرهای بزرگ و یا صنعتی و مراکز نزدیک به شهرهای بزرگ

می شود. در این شرایط چند فرهنگی، تنوع قومی و شکاف فزاینده میان اقلیتهای قومی در این شهرها باعث ایجاد شکاف بزرگی در این قبیل شهرها از جمله تاکستان می شود. در حوزه فرهنگی، ناتوانی در جذب و ادغام هویت‌های قومی در فرهنگ و ارزشهای حاکم، افزایش آگاهیهای قومی و برقراری روابط فرامرزی میان اقوام هم ریشه و تبار، به ویژه در سطح نخبگان گروههای قومی باعث ایجاد شکاف فرهنگی و اجتماعی میان اقوام تشکیل دهنده این شهرها می باشد.

موقعیت خاص شهر تاکستان و مهاجرت گروههای مختلفی از سراسر کشور برای کار کردن در این شهر باعث شده تا شاهد تنوع قومی و زبانی در سطح این شهر باشیم. قوم مداری به معنای ارزش دهی بیشتر به فاکتورهایی مانند زبان، دین و دیگر فرهنگهای متعلق به هر گروه قومی که در شهرها می تواند عامل جدایی بیشتر مردم از همدیگر را فراهم نموده و مانع از توسعه شهری از جمله اجرای برنامه های مشارکتی و هماهنگی شهروندان با همدیگر می باشد. نتایج بدست آمده در جدول شماره ۷، گویای این نکته است که مقدار همبستگی پیرسون برای دو متغیر قوم مداری و عدم توسعه برابر $0/756$ که نشاندهنده همبستگی نسبتاً قوی میان دو متغیر است و علامت مثبت آن نیز نشاندهنده رابطه مستقیم میان دو متغیر است یعنی با افزایش احساس قوم مداری عدم توسعه نیز افزایش می یابد و پاسخ دهندگان معتقد بوده اند که قوم مداری عامل توسعه نیافتگی شهری تاکستان می باشد. و میزان معنی داری نیز چون کوچکتر از $0/05$ است می توان گفت که فرض صفر یعنی نبود رابطه بین دو متغیر رد می شود.

جدول (۶). شاخص های مرکزی و پراکندگی متغیرها

شاخص	قوم مداری	عدم توسعه
فراوانی	۴۰۰	۴۰۰
مقادیر از دست رفته	۱	۱
میانگین	۲۱/۰۷۲۵	۲۰/۹۶۷۵
میانه	۲۳/۰۰۰۰	۲۳/۰۰۰۰
نما	۲۵/۰۰	۲۵/۰۰
انحراف استاندارد	۴/۲۶۴۷۱	۴/۳۱۷۷۶
واریانس	۱۸/۱۸۸	۱۸/۶۴۳

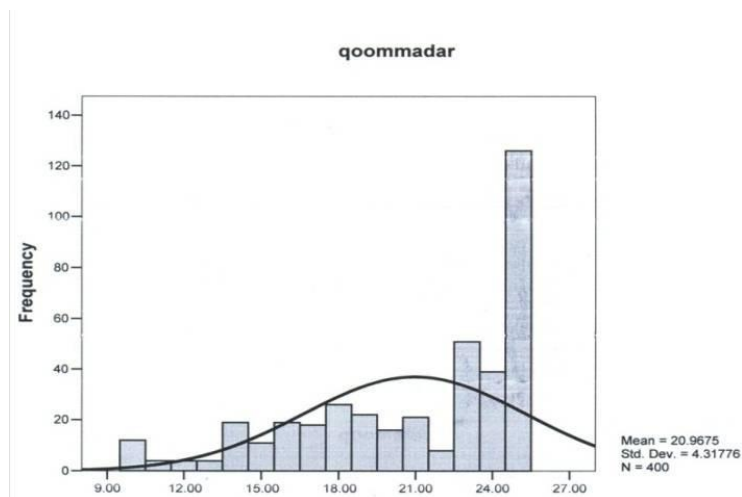

جدول (۷). همبستگی قوم مداری و عدم توسعه

شاخص	قوم مداری	عدم توسعه
قوم مداری	۱	۰/۷۵۶
	-	۰/۰۰۰
	۴۰۰	۴۰۰
عدم توسعه	۰/۷۵۶	۱
	۰/۰۰۰	-
	۴۰۰	۴۰۰

مأخذ: محاسبات نگارندگان

همان طور که در شکل (۲) چولگی به چپ دیده می شود، نشان دهنده ی این موضوع است که اکثر دیدگاه ها نسبت به تأثیر قوم مداری بر عدم توسعه، گرایش داشته، لیکن تعداد کمی از افراد نیز نظر معکوس دارند. در واقع دیدگاههای مبتنی بر قوم مداری و گرایش های درون گروهی مردم یک شهر از جمله تاکستان در اختلاف و شکاف اجتماعی، رفتاری، فرهنگی و عقیدتی میان آنها مؤثر بوده و مانع از توسعه یکپارچه اجتماعی، اقتصادی، سیاسی شهری می شود.

شکل (۳). همبستگی قوم مداری و عدم توسعه (مأخذ: محاسبات نگارندگان)

شکل (۳) نشان دهنده این موضوع است که اکثر پاسخ دهندگان معتقدند قوم مداری مانع از توسعه در شهر تاکستان خواهد شد.

رابطه بین تنوع زبانی و عدم توسعه

مهاجرت گروه‌های مختلف قومی و زبانی باعث تنوع قومی و زبانی در شهر تاکستان شده و این امر تأثیرات مختلفی را بر شهر نهاده است. در این نوشتار به بررسی تأثیر قوم‌مداری و تنوع زبانی پرداخته شده و بر اساس نظر سنجی از شهروندان این شهر مشخص شده است که تنوع زبانی و قوم‌مداری تأثیر مثبتی بر توسعه نداشته‌اند و یا به عبارتی رابطه معنی‌داری میان قوم‌مداری و تنوع زبانی و عدم توسعه شهری وجود داشته است.

در جدول ۹ مشاهده می‌شود که ضریب همبستگی پیرسون برای دو متغیر تنوع زبانی و عدم توسعه ۰/۷۴۷ می‌باشد و همبستگی نسبتاً قومی میان دو متغیر وجود دارد. و مثبت بودن علامت آن نیز نشان‌دهنده وجود رابطه مثبت میان دو متغیر می‌باشد به عبارتی با افزایش تنوع زبانی عدم توسعه یافتگی نیز بیشتر در سطح شهر مشاهده می‌شود. کوچکتر بودن سطح معنی‌داری از ۰/۰۵ نیز نشان‌دهنده رد فرضیه صفر می‌باشد. به عبارتی با توجه به فرضیه ساینچ – ورف مردم مختلف با زبانهای متفاوت از طریق آیین زبانی خود جهان و محیط پیرامون خود را درک می‌کنند که این امر نیز در افزایش تفاوت‌ها و همچنین ارتباطات آنها با همدیگر مؤثر می‌باشد و می‌تواند در روند توسعه اختلال ایجاد کند.

جدول (۸). شاخص‌های مرکزی و پراکندگی متغیرها

شاخص	تنوع زبانی	عدم توسعه
تنوع زبانی	۰/۷۴۷	۱
	سطح معناداری	۰/۰۰۰
	فراوانی	۴۰۰
عدم توسعه	۰/۷۴۷	۱
	سطح معناداری	-
	فراوانی	۴۰۰

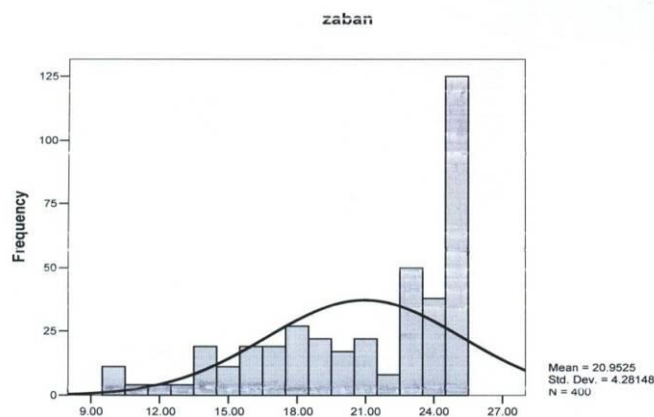
مأخذ: محاسبات نگارندگان

همان‌طور که در شکل (۳) کجی به چپ دیده می‌شود، نشان‌دهنده‌ی این موضوع است که اکثر دیدگاه‌ها نسبت به تأثیر تنوع زبان بر عدم توسعه، گرایش داشته، لیکن تعداد کمی از افراد نیز نظر معکوس دارند. در واقع تنوع زبانی و قوم‌مداری را می‌توان دو عامل به هم وابسته دانست که بر اساس نظرات پاسخ‌دهندگان این عوامل بر عدم توسعه تأثیر گذار بوده و مانع از توسعه بوده‌اند.

جدول (۹). همبستگی تنوع زبانی و عدم توسعه

شاخص	تنوع زبانی	عدم توسعه
فراوانی	۴۰۰	۴۰۰
مقادیر از دست رفته	۱	۱
میانگین	۲۰/۹۵۲۵	۲۱/۰۷۲۵
میانه	۲۳/۰۰۰۰	۲۳/۰۰۰۰
نما	۲۵/۰۰	۲۵/۰۰
انحراف استاندارد	۴/۲۸۱۴۸	۴/۲۶۴۷۱
واریانس	۱۸/۳۳۱	۱۸/۱۸۸

مأخذ: محاسبات نگارندگان

شکل (۴). همبستگی تنوع زبان و عدم توسعه (مأخذ: محاسبات نگارندگان)

نتیجه‌گیری

مهاجرت بالا به شهر تاکستان باعث شده تا شاهد ایجاد تنوع قومی-زبانی در این شهر باشیم. این تنوع که حاصل مهاجرت گروه‌های گوناگون قومی-زبانی به این شهر است باعث ایجاد تأثیرات منفی بر روند توسعه شهری تاکستان شده است. در واقع موقعیت خاص شهر تاکستان و نزدیکی به مراکز کشاورزی و صنعتی از طرفی و بیکاری و توسعه نیافتگی در نقاط دیگری از کشور باعث جذب مهاجران با ویژگی‌های فرهنگی متفاوت به این شهر شده و چهره آن را دگرگون ساخته است. این چند فرهنگی بودن شهر تاکستان در سال‌های اخیر باعث ایجاد تفاوت

های عمیق در ساختار اجتماعی این شهر و واگرایی بیشتر اقوام با ریشه های فرهنگی خاص و میل به درون گرایی بیشتر در میان گروه های اجتماعی مشابه شده است.

در این پژوهش سعی گردید رابطه ی بین «مهاجرت» و ایجاد و بسط دو ویژگی «قوم مداری» و «تنوع زبانی» در شهر را با «عدم توسعه» ی آن، مورد بحث و بررسی قرار دهیم. لذا مطابق نتایج بدست آمده به دلیل این که شهر تاکستان، زبان ویژه و خاصی به نام "زبان تاتی" را دارا می باشد و قریب به اتفاق مهاجران زبان غیر تاتی داشته اند و حتی اگر مهاجران از تات زبانان روستاها و شهرهای تاتی زبان اطراف بوده اند نیز به دلیل اختلاف لهجه مشخص می شده اند که این موضوع، تنوع و چندگانگی زبانی را ایجاد نموده است.

در این شهر زبان های تاتی، ترکی، گیلکی، کردی و لری گویشورانی دارد که عمده ترین آنها تاتی و ترکی می باشند، عدم برقراری ارتباط مناسب زبانی بین بومیان و مهاجران. عدم برقراری ارتباط مناسب زبانی بومیان تات زبان و مهاجران ترک زبان با نهادهای حکومتی و... نتیجه این پدیده می باشد. این تنوع زبانی با ضریب همبستگی ۰/۷۴۷ نشان داد که موجب عدم انسجام و در نهایت عدم توسعه ی شهر گشته است. همانطور که ورف و ساپیر نیز این نکته را ذکر کرده اند که زبان های مختلف به شیوه های مختلفی جهان واقعی را درک می کنند بنابراین تنوع زبانی در شهر تاکستان نیز بر تنوع دیدگاهها و ادراکات محیطی مردم تأثیر گذاشته و همین امر فاصله میان مردم را با همدیگر بیشتر کرده است.

همینطور مهاجرت از اقوام مختلف ترک، کرد، گیلک و لر به این شهر که مردم آن، خود را از قوم و نژاد خاص تات می دانند اختلافاتی را ایجاد کرده است. این قوم مداری نیز با ضریب همبستگی ۰/۷۵۶ نشان داد که موجب عدم همنوایی و در نهایت باعث ایجاد مناظر ناهمگون شهری، بیکاری، میل به درونگرایی در میان گروه های اجتماعی- فرهنگی متفاوت و چند بخشی شدن و ضعف هویت مکانی و حس تعلق به مکان در میان شهروندان و سپس عدم توسعه شهر گشته است. در واقع محصور شدن در دایره ویژگی های قومی و زبانی عدم انسجام گروه های اجتماعی را به دنبال داشته که تأثیراتی منفی بر توسعه یکپارچه شهری تاکستان دارد. در میان نظریات توسعه و هویت قومی نیز که در متن مقاله به آن اشاره شده است می توان به نظریات در حال گذار اشاره کرد و بر اساس آنها به تحلیل شرایط موجود شهر تاکستان پرداخت در واقع قرار گرفتن در مرحله گذار از جامعه سنتی به صنعتی و وجود شمار زیادی از مهاجران و نیروی کار شهرها و نواحی دیگر ایران در این شهر باعث شده است که در جذب و ادغام هویتها و فرهنگهای قومی ناتوان باشد. در واقع سرشت در حال گذار این شهر و تنوع قومی در آن مانع از به وقوع پیوستن توسعه در آن شده است.

منابع و مأخذ

۱. استاونین، رودلفو (۱۳۷۶). ستیزه‌های قومی و تأثیر آن بر جامعه بین‌المللی، ترجمه سیدمحمد میرسندسی، مجله سیاست دفاعی، سال پنجم و ششم، شماره ۲۰ و ۲۱، صص ۳۲-۷.
۲. ایراندوست، کیومرث، بوچانی، محمد حسین، تولایی، روح‌الله (۱۳۹۱). تحلیل دگرگونی الگوی مهاجرت داخلی کشور با تأکید بر مهاجرت‌های شهری، فصلنامه مطالعات شهری، شماره ششم، دانشگاه کردستان ۱۳۹۲، صص ۱۱۸-۱۰۵.
۳. بولا، اچ. اس (۱۳۷۵). ارزشیابی طرحها و برنامه‌های آموزشی برای توسعه. ترجمه ی خدایار ابیلی، مرکز انتشارات موسسه ی بین‌المللی روش‌های آموزش بزرگسالان. چاپ اول، ۱۳۷۵.
۴. پاپلی یزدی، محمد حسین. رجبی سناجردی، حسین (۱۳۸۲). نظریه‌های شهر و پیرامون. انتشارات سمت. تهران.
۵. پیتیه، ژان (۱۳۶۹). مهاجرت روستائیان ترجمه دکتر محمد مؤمنی کاشی. سازمان انتشارات و آموزش انقلاب اسلامی. تهران، ۱۳۶۹.
۶. تک‌فلاح، عباس؛ حبیبی، علی؛ رحمانی، علی (۱۳۷۸). بررسی بازتاب سرمایه‌گذاری زیربنایی در نگهداشت جمعیت روستایی استان قزوین، معاونت هماهنگی و برنامه‌ریزی سازمان برنامه و بودجه استان قزوین. گروه مطالعات اقتصادی.
۷. تودارو، مایکل (۱۳۷۷). توسعه اقتصادی در جهان سوم. ترجمه ی دکتر غلامعلی فرجادی. انتشارات موسسه ی پژوهش در برنامه‌ریزی و توسعه. چاپ ششم. تهران.
۸. حسامیان، فرخ (۱۳۶۳). شهرنشینی مرحله ی گذار. نشر آگاه. تهران.
۹. خباز بهشتی، زهرا (۱۳۸۱). مهاجرت (بررسی مشکلات مهاجران در جهان). انتشارات آشیانه کتاب. چاپ اول. تهران.
۱۰. خرسندی، سید عادل (۱۳۹۴). قوم‌مداری چیست؟ سایت اینترنتی <http://bashtnews.ir>.
۱۱. رحمانی، رضا (۱۳۹۰). تاکستان شهری به قدمت تاریخ. انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی. چاپ اول. تهران.
۱۲. رحیمی، حسین (۱۳۷۷). بررسی مهاجرت‌های دانش‌آموزی بردسکن. رشد آموزش جغرافیا. سال سیزدهم، ۱۳۷۷. شماره ۴۷، صفحات ۲۴ تا ۲۸.
۱۳. سریع‌القلم، محمود (۱۳۷۵). تفکیک استراتژی کلان از سیاست روز (گفتگو) روزنامه همشهری، سال پنجم، شماره ۱۱۴۵، ۲۵/۹/۱۳۷۵، ص ۶.
۱۴. سجادی، ژیلای؛ ابراهیم‌زاده، عیسی؛ شمس‌الدینی، علی (۱۳۹۰). تحلیلی بر مهاجرت روستا-شهری با تأکید بر نقش مسافت و دسترسی (مورد، شهرستان، ممسنی) مطالعات و پژوهشهای شهری و منطقه‌ای، سال دوم، شماره هشتم.

۱۵. سید امامی، کاووس (۱۳۷۶). *ملی گرایی قومی: در جستجوی درک بیشتر*، فصلنامه مطالعات خاورمیانه، سال چهارم، شماره ۱۰ و ۱۱.
۱۶. شکوئی، حسین (۱۳۸۵). *اندیشه های نو در فلسفه جغرافیا (جلد دوم)*. فلسفه های محیطی و مکتبهای جغرافیایی. انتشارات گیتاشناسی. چاپ سوم، تهران.
۱۷. شکوئی، حسین (۱۳۷۸). *اندیشه های نو در فلسفه جغرافیا (جلد اول)*. انتشارات گیتاشناسی. چاپ سوم، تهران.
۱۸. شورت، جان رنه (۱۳۹۰). *نظریه شهری، ارزیابی انتقادی*، ترجمه کرامت اله زیاری. حافظ مهندزاد. فریاد پرهیز. انتشارات دانشگاه تهران. چاپ دوم.
۱۹. طاهرخانی، مهدی؛ زارعی ابیانه، محمد حسین (۱۳۸۵). *مطالعه علت ها و عامل های موثر بر مهاجرت جوانان روستایی با تأکید بر مهاجرت جوانان روستای ابیانه*، رشد آموزش جغرافیا. دوره ی بیستم. شماره ی ۷۴، صفحات ۱۳ تا ۳۱.
۲۰. عضدانلو، حمید (۱۳۸۸). *آشنایی با مفاهیم اساسی جامعه شناسی*، نشر نی. چاپ سوم.
۲۱. کاستلز، استفان. دیوید سون، آلیستر (۱۳۸۲). *مهاجرت و شهرنشینی*، ترجمه ی فرامرز تقی لو. پژوهشکده ی مطالعات راهبردی، تهران.
۲۲. مقصودی، مجتبی (۱۳۷۷). *توسعه و منازعات قومی*، فصلنامه مطالعات راهبردی، دوره ۱، شماره ۱، صص ۱۳۰-۱۱۳.
۲۳. مقصودی، مجتبی (۱۳۷۵). *ناهمگونی جمعیتی و توسعه ملی در ایران (با تأکید بر ناهمگونی قومی)* تهران، مؤسسه مطالعات ملی.
۲۴. مهندسان مشاور آمایش و توسعه البرز (۱۳۸۶). *برنامه آمایش استان قزوین*، جمع بندی مطالعات، استانداری قزوین.
۲۵. نصیری، اسماعیل (۱۳۸۸). *جهانی شدن و چالش های شهر و شهرنشینی در کشورهای در حال توسعه*، انتشارات گنج هنر و پرهام نقش. تهران.

26. Cooley, C. H, (1902). *Human Nature and Social order*. New York: Scribner's.

Hagen-Zanker, Jessica, (2008). *Why do people migrate? A review of the theoretical literature*, Maastricht University Maastricht Graduate School of Governance, Working Paper MGSOG /2008/ WP 002 Issues, Pluto Press.

Martinez, Javier, Mboupb, Gora, Sliuzasa, Richard, Stein, Alfred (2008). *Trends in urban and slum indicators across developing world cities, 1990–2003*, Habitat.

Merton. R .K, (1957). *Social Theory and social structure*, Free Press, Glencoe, III.

Comi, M., and H.Winat, (1986). *Racial Formation in the United States: From the 1960s to the 1980s*. New York, Rutledge.

Samner, W .G, (1907).*Folkways* .Boston, Ginny.

Sapir .Edward, (1929). *The status of Linguistics as a Scince*. Language.Vol. 207-14.

Sapir .Edward, (1949). *Selected Writings of Edward Sapir in Language, Culture and personality*. David G. Mandel baum, ed. Berkeley :University of California press.

Sapir, E.Langue, (1921). *An Introduction to the study of speech*. New York: Harcourt.

Seabrook, Jeremy (2007). *Cities, Small Guides to Big issues*, No prewie available.

Todaro, Michael P., (1997). *Economic development, publisher*, London: Longman.

UN-Habitat (2011).*Population distribution, urbanization, internal migration and development: an international perspective*, UN department of economic and social affairs.

Waters, M.C, (1991). *The Role of Lineage in Identity Formation among Black Americans* '.Qualitative Sociology 14(1): 57-76.

Worf, B .L, (1940). *Language, Thought and Reality*: Selected Writings of Benjamin Lee Whorf J.B.Carroll (ed.).Cambridge, MA: MIT Press.